

Posudek oponenta disertační práce Zuzany Laubeové

“Mluvenost v dialogické elektronické komunikaci”

předkládané v roce 2020 na Ústavu českého jazyka a komunikace FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce Zuzany Laubeové představuje vybrané rysy mlouvenosti v neformálních dialogických žánrech psané elektronické komunikace na pozadí analýzy týchž rysů v mlouveném dialogu. Všímá si zejména rysů spojených se spontánností, naplňováním pragmatickým potřeb autora, rysů dialogičnosti a prvků označujících smích. Na materiál, pocházející z korpusů, aplikuje metody kvantitativní a kvalitativní analýzy a kombinuje je s konverzační analýzou a interakční lingvistikou

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Autorka si v úvodní části stanovuje pět jasně formulovaných cílů, které v dílčích studiích doplňuje o dílčí hypotézy. Práce je logicky uspořádána. V teoretické části představuje domácí i zahraniční literaturu, která úzce souvisí s tématem disertační práce – sleduje názory na faktory psanosti a mlouvenosti a na jejich uplatňování a prolínání v psané elektronické komunikaci. Při představování literatury dokáže jasně a stručně formulovat souvislosti se zaměřením vlastní práce. Jednotlivé kapitoly analytické části jsou přehledně vystavěny podle jednotného schématu. Dělí se na dílčí studie, ve kterých po krátkém teoretickém uvedení následuje vysvětlení metodologického přístupu k analýze, po nich následují vlastní analýzy vybraných jevů v mlouvené i elektronické komunikaci. Ty jsou vzájemně porovnány a jednotlivé studie i celá kapitola jsou zakončeny souhrnem. To vše je čtenáři práce sděleno hned v úvodní kapitole práce, stejně jako to, jakým způsobem pracuje s korpusy, důvody pro jejich výběr apod. Lze konstatovat, že autorka v práci nic nezamlčuje a podrobně popisuje svá rozhodnutí a jednotlivé kroky analýzy. Práce je přínosná pro *hlubší* poznání toho, které dílčí mlouvenostní rysy se v psané elektronické dialogické komunikaci uplatňují, a je dalším příspěvkem k poznání moderního a stále více užívaného způsobu komunikace.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Autorka používá náležitý odborný jazyk, její výklady jsou srozumitelné. Pokud se v textu objeví termíny, se kterými se v české lingvistice nepracuje příliš často nebo všeobecně, autorka je stručně a náležitě vysvětlí spolu s přiřazením k autorovi (např. na s. 108 termíny *pro-dropping*, které N. Chomsky uvádí ve své knize z r. 1981 *Lectures on Government and Binding*, a *pronoun non-dropping*, odkazující k publikaci V. Cvrčka et al.). Při analýzách postupuje systematicky a se zkoumaným materiálem pracuje otevřeně – pokud je nucena některé doklady z analýzy vyloučit, vždy důvody přijatelně vysvětlí. Vytčené cíle jsou vysvětleny jasně a autorka je v jednotlivých kapitolách postupně naplňuje. Celá práce, výsledky analýz a dosažení cílů je pak shrnuto v kapitole Závěr.

2. *Formální úroveň práce*

Autorka dokáže čtivě formulovat, v její práci je velmi málo chyb. Většinou pramení z nepozornosti, nikoli z toho, že by autorka neovládala spisovnou formu jazyka. Jde např. na s. 36 o chybějící písmeno

– *Nezáleží na to*, na s. 45 dole naopak přebývající písmeno (nenáležitý tvar – *při dobrovolném a nedobrovolném opuštění komunikace*, rovněž na s. 30 v pozn 50 *označují slova či slovních spojení*, na s. 90 v pozn. 158 *Převzata byly pouze analýza*, na s. 145 střídání rodů v autorské řeči – *V první studii této kapitoly jsme pozorovaly vznik a průběh smíchu* a o pár řádků dále *jsme se v obecné rovině zabývali popisem*.

Autorka zvolila jiný typ bibliografických citací než podle platné normy, tuto skutečnost však uvedla hned na začátku své práce a zvolený typ dodržuje v celé disertační práci, takže to nepovažuji za problém.

Dále autorka v souladu s Pravidly českého pravopisu dbá na to, aby na konci řádků nestály neslabičné jednopísmenné předložky *k, s, v, z*, podle normy pro psaní textových dokumentů však na konci řádků nemají být ani předložky *o, u* a spojky *a, i.*, ty jsou však na konci řádků ponechány. Ani to však nechápu jako problém, je to volba autorky, podle čeho se při psaní řídila. Rušivě ovšem působí to, že ve studii o emotikonech se právě na konci řádků emotikony rozdělují, takže jejich část přechází na řádek další. Pokud autorka plánuje, že svou práci vydá tiskem, měla by si ohlídat, aby k tomu nedocházelo.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autorka pracuje s prameny náležitě, jsou zvoleny tak, aby bylo zřejmé, o které názory a lingvistické směry se autorka opírá. Materiál pro analýzy čerpá z korpusů pro mluvenou češtinu a elektronické texty, svou volbu rovněž přesvědčivě vysvětluje. Oceňuji skutečnost, že se autorka nespolehá jen na automatické vyhledávání s pomocí zadaných příkazů, ale v odůvodněných případech zapojuje i „ruční práci“ při vyhledávání dokladů a třídění materiálu. Při nejednoznačných pasážích přepisu mluvených dialogů přistupuje k poslechu audiozáznamů sporných míst apod. Výsledky tak získávají vyšší kvalitu. Doklady vhodně ilustrují probírané jevy (možná bych jich uvítala i více a není mi jasné, zda budou tvořit přílohu práce – nenašla jsem o tom zmínku).

4. *Vlastní přínos*

Disertační práce svým způsobem navazuje na nejnovější publikace zabývající se mluvenou češtinou a češtinou v elektronické komunikaci (Syntax mluvené češtiny vzniklá pod vedením J. Hoffmannové v r. 2019 a poslední práce autorského kolektivu pod vedením V. Cvrčka). Autorka však pracuje s vlastním výběrem materiálu, provádí vlastní analýzy a dochází k vlastním závěrům. Práce tak vhodně doplňuje pohled na některé rysy mluvenosti v obou zkoumaných typech komunikace.

IV. **Dotazy k obhajobě**

1. V tabulce č. 1 jsou uvedeny slovní druhy podle frekvence v jednotlivých zkoumaných žánrech komunikace. Z tabulky je patrný rozdíl v procentuálním zastoupení substantiv v mluveném jazyce na jedné straně (9,3 %) a žánrech elektronické komunikace (od 14,7 do 19,1 %). Dá se tento rozdíl něčím vysvětlit?

2. Řadíte podoby *bedou* (s. 84) a *žeby* (81) k překlepům. Nemůže jít v prvním případě o vliv nářečí (neznám kontext) a v druhém případě o neznalost autora a připodobení k výrazům *aby, kdyby*?

3. V tabulce č. 9 na s. 78 se objevují ve sloupci pro korpus Koditex-web podoba *až* (na 8. místě) a podoba *az* (na 21. místě). Nejde o různé zápisy slova *až* a nemělo by to být počítáno dohromady?

4. V kapitole 3.3.1 Otázky analyzujete tázací slova, mezi nimi zájmeno *co*, ale jen v podobě nominativu/akuzativu, který se objevuje na předních místech podle frekvence. Nemůže být analýza bez ostatních pádů zkreslená?

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako ***prospěla***.

Ostrava 4. června 2020

doc. PhDr. Eva Jandová, Ph.D.